

A TERRORIZMUSSEL KAPCSOLATOS EGYEZMÉNYEK FEJLŐDÉSE, AZOK MAGYARORSZÁGI ELFOGADÁSA TÜKRÉBEN

Dr. Kővári Elvira főhadnagy

Köszönettel tartozom a cikk elkészítéséhez nyújtott segítségéért Rázsó Sándor r. mk. alezredesnek.

A terrorizmus a XX. század szüleménye. Korábban is voltak merényletek, hiszen mennyi és mennyi esetben követtek el merényleteket uralkodók és urak ellen. Ezen merényletek ellenére sem beszélhetünk azonban terrorizmusról, hiszen az egy szervezett, összefogott, nem elsősorban uralkodók, hanem társadalmi rendszerek ellen szervezett akciókból áll, és a terrorizmus komoly hálózatokat épített ki magának, hatalmas pénzüsszegekkel a háttérben.

A terrorizmus a XX. századra nemcsak egyes uralkodókat, hanem egész államokat, ártatlan emberek sokaságát is veszélyeztetni. Olyan mértékben fejlődött ki, hogy az országoknak össze kellett fogniuk az ekkorra már országhatárokon is túlnyúló terrorizmus visszaszorítása ellen. Közös érdekké nőtt a XX. század végére a terrorizmus elleni küzdelem.

Cikkemben nem kívánok foglalkozni az egyes, a témában született egyezmények tartalmával, hiszen az jóval nagyobb terjedelmű művet követelne meg, nem egy cikk-méretűt. Inkább csak ismertetni szeretném a XX. század végén született egyezményeket, és azt, hogy Magyarország melyeket, milyen gyorsasággal vett át, iktatott törvénybe.

A terrorizmus által leginkább támadott célpontok közé tartoznak a repülőgépek. A biztonsági szolgálat kikerülésével felvitt robbanóanyag látványos, nagy kárt tud okozni, melyre az egész világ felfigyel. Ez a kár nemcsak anyagi, hanem nagy személyi kár is.

Ennek okán két egyezményt is megemlítenék, mely a **repülőgépek elleni terrortámadásokkal kapcsolatos:**

- 1970. 12. 16.-án Hágában az ENSZ tagállamai elfogadták a repülőgépek eltérítésének megakadályozását célzó egyezményt,
- 1971. 09. 23-án, Montreal a légi terrorizmus elleni egyezményt elfogadása, azaz olyan cselekmények üldözését mondták ki, mint a repülőgép felrobbantásával, illetve az utasok megölésével való fenyegetés,
- 1988. február 24-én Montreal jegyzőkönyv „a nemzetközi légi közlekedésben részt vevő repülőterek ellen irányuló jogellenes erőszakcselekményekről”, amelyet a légi jármű biztonsága elleni jogellenes cselekmények elfojtását célzó egyezmény kiegészítéseként fogadtak el.

A repülőgépekkel és a légi közlekedéssel kapcsolatban kell megemlíteni a Rómában 1988. március 10-én kelt egyezményt a tengeri hajózás biztonsága ellen irányuló jogellenes cselekmények elfojtásáról, hiszen ez is olyan célpontokat támad, melyek katonai védelem nélküli célpontok, és sok esetben olyan helyen is vannak – a nyílt tengeren – , ahol a segítség is csak jóval hosszabb idő múlva érkezik meg.

De nemcsak a repülőgépek „kedvelt” célpontok a terroristák szemében. Az államokat képviselik külföldön diplomatáik, így ezek a személyek testesítik meg más országokban az adott országot, reprezentálnak, szerződnek, képviselik hazájuk érdekeit. Ezek a személyek testesítik meg külföldön egy személyben

hazájukat. Amennyiben ellenük irányul támadás, úgy az adott esetben nemcsak a személy elleni támadást jelenthet, hanem jelentheti az általuk képviselt ország elleni támadást is.

Mivel a terroristák szemében a diplomaták testesítik meg az országot, ezért nagyon gyakran előfordul, hogy diplomatákkal szemben követnek el merényletet, melyet az adott ország elleni támadásnak lehet tekinteni. Ezen támadások is – tekintettel arra, hogy az ország külföldi képviselői, a másik országban privilegizált személyek ellen irányulván – érdeemesek voltak arra, hogy kiemelt figyelemben részesítsék őket, és ezért ne csak az adott ország büntetőjogi szabályai által üldözöttek legyenek, hanem az országok összefogása révén súlyosabb büntetéssel sújtsák őket és különleges eszközökkel üldözzék az ilyen támadásokat elkövető személyeket.

Ezen téma fontosságát jelzi az is, hogy nemcsak néhány ország fogott össze diplomáciai személyeik terrorista támadás elleni védelmével szemben, hanem ezt az összefogást a legnagyobb nemzetközi szervezet, az ENSZ keretein belül tették meg. Így került elfogadásra az ENSZ Közgyűlés által 1973. december 14-én, a nemzetközileg védett személyek – ideértve a **diplomáciai védelemben részesülő személyeket** is – ellen irányuló bűncselekmények megelőzéséről és büntetőjogi szankcionálásáról szóló egyezmény.

De nemcsak a diplomatákat kell védeni a terroristákkal szemben, hanem minden más embert is, hiszen minden ember egyenlő, nem lehet különbséget tenni emberi életek közt. A diplomaták külön egyezményben történő kiemelésére csupán azért volt szükség, mert ők nemcsak saját magukat képviselik, hanem az őket küldő államot is, ezért egyes esetekben többletjogok illetik meg őket az államigazgatási, büntető eljárásban. Ez azonban nem jelenti azt, hogy mint embert többletjogok illelnék meg őket, hiszen minden ember egyenlő, az emberi élet mindennél előbbre való érték, melyet feltétel nélkül védeni kell.

A genfi egyezmények a háború törvényei között sorolják fel azt, hogy nem lehet a polgári lakosságot pajzsként felhasználni az ellenséggel szemben. Ennek analógiájára született meg a túszejtéssel kapcsolatos egyezmény, mely annak tilalmát mondja ki, hogy a **terroristák ne használjanak fel céljaik eléréséhez ártatlan polgárokat**. Ezen egyezmény is jelentőségénél fogva ENSZ-keretek közt született meg, hiszen az ENSZ Közgyűlése 1979. december 27-én elfogadta a túszejtés elleni egyezményt.

Eddig azon egyezményekről esett szó, melyek elsősorban személyek ellen irányuló támadások megelőzésére, megakadályozására, az ilyen támadások okozta károk helyreállítására vonatkoznak. Igaz, hogy ezen támadások okoznak anyagi károkat – a hajók, repülőgépek megsemmisítésének nagyon jelentős károkat –, azonban elsősorban személyek elleni támadásokkal kapcsolatosnak lehet tekinteni ezen egyezményeket.

Vannak olyan támadások is, melyek elsősorban olyan létesítmények ellen irányulnak, mellyel óriási kárt tudnak okozni, elsősorban anyagi kárt. Ha a létesítmény elhelyezkedése, vagy a kár hatásköre olyan mértékű, akkor ez a kár nemcsak anyagi, hanem nagy mennyiségű személyi kárt is tud okozni. Ezért tartom fontosnak itt kiemelni az 1980. március 3-án kelt Bécsi **egyezményt a nukleáris anyagok őrzéséről és védelméről**. Igaz, hogy ez nem tartozik a tipikusan terrorizmussal kapcsolatos egyezmények közé, azonban a nukleáris anyagok is célpontot jelentenek a terrorista cselekményeknél, ezért ezen egyezmény sem hagyható ki a terrorellenes egyezmények sorából.

Mint azt a gyakorlat is mutatja, a legtöbb terrorista merényletet robbantással követik el. Az ilyen akció látványos, nagy pusztítást okoz, ha távirányítású szerkezettel követik el, akkor a terroristák kockázata is kisebb. Abban az esetben, ha öngyilkos terrorista a testére rakott robbanóanyaggal követi el a merényletet, szintén nagyon látványos akciót lehet elkövetni, mellyel akár az egész világ figyelmét magukra vonhatják.

Így nem egy egyezmény született ezzel kapcsolatban is, mely jelzi azt, hogy a **merényletek többségét robbantással követik el:**

- 1997. december 15-én a terrorista robbantások elfojtására vonatkozó egyezmény,
- a robbantásos terrorizmus visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 52. ülészakán, 1997. december 15-én elfogadott nemzetközi egyezmény, melyet Magyarország a 2002. évi XXV. törvényben hirdetett ki,
- 57/2001. (IX. 7.) OGY határozatban pedig Magyarország megerősítette az előző pontban leírt egyezményt.

Már a fentiekben is említettem, hogy a terrorista támadások sok esetben egyes államok, politikai rendszerek elleni támadást jelentenek. A terroristák elsősorban olyan személyek, akik nem feltétlenül egy államhoz kötődnek, általában egy ideológiát képviselnek.

Sok esetben azonban ehhez az ideológiai képviselethez csatlakozva olyan személyek is támogatják valamilyen szinten a terroristákat, akik ténylegesen nem végeznek terrorista cselekményeket. Talán ideológiai cél, ami vezeti őket, talán más, de tény, hogy olyan személyek is kötődnek a terroristákhoz, akik a szervezeten kívül állnak.

Ez a támogatás megnyilvánulhat csupán együttérzésben, lelki támogatásban. Ha ez nem terjed túl az egyéni szintre, nem büntetendő, hiszen a gondolat szabad. Ha már ez tényleges terrorista cselekményeknél tényleges támogatást jelent, az már üldözendő, legyen az a támogatás eszközátadásban, vagy pénztámogatásban megnyilvánuló.

Ezen támogatási fajták közül is a legveszélyesebb az anyagi támogatás, hiszen a terroristák a támogatók által kapott pénzen fegyvereket, robbanóanyagokat, robbanószeret szereznek be, mellyel ártatlan emberek életét

veszélyeztetik, létesítményeket döntenek porba. Ezért vált szükségessé a terrorizmus finanszírozásának globális méretű tiltása. Mint a legtöbb ilyen súlyú egyezmény, ez is az Egyesült Nemzetek keretei között született meg. Magyarország ezen nemzetközi egyezményt nagyon gyorsan ratifikálta, hiszen NATO-tagságunk miatt hazánk is fenyegetéseknek lehet kitéve egyes terrorista szervezetek részéről, akik elsősorban NATO-tagállamok ellen indítanak támadásokat.

Ezen, a **terroristák anyagi támogatása ellen alkotott egyezmények:**

- 2002. évi LIX. törvény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi Egyezmény kihirdetéséről,
- 57/2002. (IX. 13.) OGY határozat a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi egyezmény megerősítéséről.

Mint az előbb leírtak is mutatják, a terrorizmussal kapcsolatos egyezmények megpróbálnak a terrorizmus minden megnyilvánulása ellen hatni, illetve az államok olyan törekvéseket fogalmazzak meg, mellyel megpróbálják visszaszorítani a terrorista tevékenységet. A leginkább elterjedt terrorista cselekményekkel szemben külön egyezményekben is fellépnek az államok, gondoljunk csak a cikkem elején említett, légi járművekkel kapcsolatos szerződésekre.

De nemcsak a terrorizmus egyes elemeit ítélik el az államok, hanem magát a terrorizmust, ennek érdekében több, átfogó egyezmény is született a **terrorizmus visszaszorításával kapcsolatosan**, nem egyet Magyarország is ratifikált:

- 1997. évi XCIII. törvény a terrorizmus visszaszorításáról szóló, Strasbourgban, 1977. január 27-én kelt egyezmény kihirdetéséről,
- ENSZ Közgyűlése 1985. december 9-én egyhangúan hozott határozatában elítélte a terrorizmus minden megjelenési formáját,
- 2076/1996. (III. 27.) Kormányhatározat a terrorizmus visszaszorításáról szóló európai egyezmény aláírásáról,
- 79/1996. (X. 2.) OGY határozat a terrorizmus visszaszorításáról szóló európai egyezmény megerősítéséről,
- 2103/2003. (V. 30.) Kormányhatározat a terrorizmus visszaszorításáról szóló, Strasbourgban, 1977. január 27-én kelt Európai Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyvének aláírásáról.

Mint a felsorolt egyezmények is mutatják, a terrorizmussal szembeni küzdelem a XXI. századra globális méreteket öltött. Mind európai, mind ENSZ-keretek közt szükségessé vált a kérdés rendezése, hiszen az államok egyaránt fenyegetettnek érzik magukat a terroristákkal szemben. Előre nem kiszámítható akciókról van szó, melyet a felderítés nem minden esetben tud előre jelezni, mondhatnánk úgy is, hogy ritkán lehet az ilyen akciókat előre jelezni. A politika államokon túlnyúló jellege miatt pedig nemcsak egy-egy állam érezheti magát veszélyben, hanem a terrorista célponttal szövetséges, azzal szimpatizáló államok is számíthatnak arra, hogy előbb-utóbb terrorista támadások célpontjai lesznek, akár országhatáron belül, akár országhatáron kívüli államterületeiken.

Szükségessé vált olyan jogszabályok megalkotása is, melyek egyes államokhoz kötődnek csak, legyenek ezek akár egy állam belső jogszabályai, legyenek két- vagy többoldalú egyezmények.

Minden állam érdeke, hogy ne csak nemzetközi keretekben, hanem saját belső eszközeivel is fellépjen a terrorizmus ellen. A terrorista támadások nem minden esetben nemzetközi célpontok ellen irányulnak, hanem államok belső

célpontjai ellen, legyenek azok repterek, kormányzati intézmények, rendőrségi objektumok, vagy bankok, irodaházak. Ezeket a célpontokat is védeni kell. Nem lehet minden egyes minisztériumot NATO- vagy ENSZ-kereteken belül védeni, az egyes államoknak is külön fel kell lépniük az ő saját, belső territóriumuk alá tartozó célpontjaik védelme érdekében.

Ennek példájára felsorolok néhány olyan **magyar jogszabályt**, melyek elsősorban hazánkhoz kötődnek:

- 2291/1996. (X. 31.) Kormányhatározat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Bosznia-Hercegovinai Köztársaság Kormánya között a terrorizmus, a kábítószer tiltott forgalma és a szervezett bűnözés elleni harcban történő együttműködésről szóló, Budapesten, 1996. április 21. napján aláírt Megállapodás jóváhagyásáról és kihirdetéséről,
- 2001. évi LXXXIII. törvény a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről
- 2017/2004. (I. 31.) Kormányhatározat a bűnüldöző szervek között folytatott nemzetközi együttműködésről szóló nemzetközi szerződések létrehozásáról, valamint a terrorizmus, a kábítószeres illegális forgalma és a szervezett bűnözés elleni harcban történő együttműködésről szóló megállapodások módosításáról,
- 62/2001. (IX. 25.) OGY határozat a Magyar Köztársaságnak az Amerikai Egyesült Államokat ért terrortámadást követő kül- és biztonságpolitikai lépéseiről,
- 2086/2002. (III. 29.) Kormányhatározat az ENSZ Biztonsági Tanácsának a terrorista szervezetekkel szembeni korlátozó intézkedések bevezetéséről szóló határozatában és az Európai Unió Tanácsának a terrorizmus

leküzdéséről szóló közös álláspontjában foglaltak végrehajtásával kapcsolatos feladatokról,

- 2282/2002. (IX. 23.) Kormányhatározat az Amerikai Egyesült Államok számára a nemzetközi terrorizmus elleni harc keretében nyújtandó haditechnikai anyagok átadásáról,
- 2286/2002. (IX. 26.) Kormányhatározat a pénzmosás megakadályozásáról és a terrorizmus anyagi támogatása elleni további intézkedésekről,
- 2112/2004. (V. 7.) Kormányhatározat a terrorizmus elleni küzdelem aktuális feladatairól.

A fentiekben szó volt róla, hogy az államok **két- vagy többoldalú egyezményeket** is kötnek, melyek nem nemzetközi szervezetekhez kötötteen szabályoznak egyes, a terrorizmussal szembeni megmozdulásokat.

Ezek a többoldalú egyezmények egyes térségekhez, közös gazdasági vagy földrajzi mutatókkal jellemezhető országcsoportokhoz kötődnek. Tekintettel országunk EU-tagságára, ezért én azon egyezményeket, illetve európai uniós joganyagokat, azok megerősítését emelem ki, melyhez Magyarország már EU-tagként, vagy még csak társult országgént csatlakozott.

Ezen joganyag kiemelése azért fontos, mert az európai térség kezd egységes egészként viselkedni már egy jó ideje a politikában is, illetve korunk új „ellensége”, a terrorizmus is olyan közös ellenséggé nőtte ki magát, mely ellen egységes egészként fellépve hatékonyabban lehet azt legyőzni, mint egyes országoknak külön-külön próbálkozni a terroristák legyőzésével, illetve akcióik megakadályozásával.

Az alábbiakban felsorolok néhány olyan jogszabályt, melyet hazánk társult országgént, illetve EU-tagországgént fogadott el. Ezek alapját legtöbb esetben valamely európai uniós joganyag képezi:

- 2286/2001. (X. 11.) Kormányhatározat a terrorizmus elleni harc európai politikájához és annak akcióterveihez történő társulásról, valamint az ezzel összefüggő kormányzati feladatok összehangolásáról
- 2298/2001. (X. 19.) Kormányhatározat a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló törvényjavaslattal összefüggő feladatokról,
- ENSZ BT határozat 1390 (2002) a terrorista szervezetekkel szembeni korlátozó intézkedések elrendeléséről.

Végezetül essék szó néhány olyan **fogalomról**, melyet a mindennapi életben rendszeresen használunk, azonban nem biztos, hogy minden esetben annak jelentésével is tisztában vagyunk:

1. anti-terrorizmus: olyan védekező műveletek, melyeket azért használnak, hogy a személyek vagy tárgyak, fegyveres erők elleni jogellenes támadásokat csökkentsék, ide értve a katonai erők és civil lehetőségek korlátozott igénybevételét,
2. aszimmetrikus fenyegetés: nem szokványos helyről jövő fenyegetés, melynek az a célja, hogy becsapja vagy kikerülje az ellenséges erőket, mialatt azok gyenge pontját támadja, potenciálisan aránytalan támadásokkal;
3. „lényeges management”: olyan intézkedések, melyeket arra használnak, hogy a támadások, egyéb incidensek és természetes katasztrófák romboló hatását mérsékeljék;
4. ellen-terrorizmus: olyan támadó művelet, mellyel a haderők, egyes személyek sebezhetőségét csökkenteni lehet a lehetséges terroristákkal szemben, ide értve az anti-terrorista cselekedeteket

és a fegyveres erők és civil szervezetek ilyen jellegű cselekedeteit

5. robbanóanyaggal kapcsolatos rendelkezés: keresés, azonosítás, egyoldalú becslés, interpretálás-biztosítás, felépítés és a a beazonosított, robbantásra már nem alkalmas anyag elhelyezése. Ez magában foglalhatja a robbanószerrel való olyan műveletet, mely szerint az anyag nem lesz alkalmas robbolásra vagy értékcsökkenésre; (AAP-6)
6. robbanóanyag-felderítés: a felderítés magában foglalja a kutatást, érzékelést, lokalizálást, megjelölést, egyedi beazonosítást és a felderített, hatástalanított, robbantásra nem alkalmas robbanóanyag elszállítását, robbantással foglalkozó szakemberek segítségével, további műveletek meghatározása céljából; (AAP-6)
7. fegyveres védelem: minden olyan műveletet és gondolatsort magában foglal, melynek célja a személyi, eszköz, és egyéb operatív sérülések csökkentése, mely bármely szituációban fenyegető lehet, egyidejűleg megvédeni a műveletek szabadságát és a fegyveres erők fellépését biztosítani;
8. információs műveletek: katonai szinten az INFO OPS olyan összefogott műveletek összessége, mely befolyásolja az ellenfél és szövetségesei döntéshozatalát, átfog minden lehetséges információt, információn alapuló feltételezést és egyéb szisztémát, mialatt saját magát is védi; (MC422/1)
9. egyéb robbanószer (joint fires): ezek olyan termékek, melyek két vagy több összetevőből kerültek összeállításra a fegyveres erők kötelékeiben, egy összefogott műveletben, a közös alkotás reményében. Ezek olyan fegyverek, melyek a közös

műveletekben kerülnek felhasználásra, de nincsenek limitálva, illetve ezek a fegyverek olyan műveletekből származnak, mint a joint suppression of enemy air defences (J-SEAD) és a naval surface fire support (NSFS), mely fegyvereket légi, földi, vízi és egyéb speciális műveletekre fejlesztették ki, kapcsolódva a légi műveletekhez, a közös hadműveletekhez, valamint a egyéb műveletekhez is;(AJP3)

10. pszichológiai műveletek: pszichológusok által tervezett műveletek, melyek befolyásolják a viselkedést és a politikai vagy katonai tevékenységek eredményességét; (AAP-6)
11. terrorizmus: fegyveres erők jogtalan cselekedete vagy fenyegető cselekedete, vagy olyan erőszak, mely személyek vagy tárgyak ellen irányult, mely merényletek korlátozzák vagy lehetetlenné teszik kormányok vagy társadalmak politikai, vallási, vagy ideológiai megnyilvánulásait (AAP-6)
12. tömegpusztító fegyverek: olyan fegyverek, melyek alkalmasak arra, hogy nagy mértékű rombolást fejtsenek ki, és/vagy nagyon sok ember elpusztítására használatosak.

Összességében megállapítható, hogy a terrorizmus egy olyan fennálló probléma, mely mellett nem lehet szó nélkül elmenni. Igaz, hogy sok jogszabály született a terrorizmus visszaszorításával kapcsolatban, azonban ez nem jelenti azt, hogy rögtön hatékonyan fel tudtak volna lépni az államok a terrorizmussal szemben. Hiszen ha nem létezne terrorizmus, akkor nem lenne szükség azt tiltó rendelkezésekre.

Sajnos, napjainkban a probléma globális méreteket kezd öltetni, az országoknak pedig nemcsak belső jogukban kell megoldani a helyzetet, hanem össze kell fogniuk bi- vagy multilaterális szinten is a probléma megoldása érdekében.

Tekintettel arra, hogy a legtöbb terrorista merényletet valamilyen robbanóanyaggal vagy azzal fenyegetve követik el, ezért különös hangsúlyt kell helyezni a műszaki csapatok terrorista-elhárító tevékenységére, illetve a terrorista-elhárító egységek ilyen jellegű képzésére. Mint néhány tragédia mutatja, sok esetben „biztosítékként” alkalmaznak robbanóanyagot a terroristák, és emberek túszul ejtése mellett saját testükre erősített robbanóanyagokkal teszik nehezzé a terrorista akció megfékezését, a túszok kiszabadítását.

Az az összefogás, mely a fentiekben felsorolt egyezmények megalkotását eredményezte, jelzi azt, hogy a világ védi magát, illetve megpróbál fellépni azok kezdetekor a terrorista cselekményekkel szemben.

Irodalomjegyzék:

<http://www.nato.int/ims/docu/terrorism.htm>

<http://www.nato.int/ims/docu/terrorism-annex.htm>

<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm>

<http://www.nato.int/docu/basictxt/b040623be.htm>

<http://www.nato.int/terrorism/index.htm>

<http://www.nato.int/docu/basics.htm>

a cikkben idézett joganyagok